

YEVROPA ITTIFOQIDA ENERGIYA KAMBAG'ALLIGI KO'RSATKICHLARI

Urazbayev Raxmatjon Otajanovich

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi

Statistika agentligi,

Aholi turmush darajasi va kuzatuvlari statistikasi boshqarmasi boshlig'i o'rinbosari - bo'lim boshlig'i

Kadrlar malakasini oshirish va statistik tadqiqotlar instituti

Mustaqil izlanuvchisi

E-mail: r.urazbaev@stat.uz

+998998376543

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-dekabr 2024-yil

Tasdiqlandi: 26-dekabr 2024-yil

Jurnal soni: 13

Maqola raqami: 34

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v13i.1044>

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/
KEYWORDS

energiya kambag'alligi, daromad, iste'mol va boylik (ICW), xo'jaliklari byudjeti tadqiqotidagi (HBS), daromadlar va yashash sharoitlari bo'yicha statistik ma'lumotlari (EU-SILC).

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Yevropa Ittifoqida energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarini hisoblash, baholash asoslari, energiyaga bo'lgan ehtiyoj va daromadlarning darajasi, tarkibi shakllanishidagi manbalarning ahamiyati hamda statistik usullarda tahlil qilish masalalari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, energiya kambag'alligini aniqlashda statistik ma'lumotlar olishda tanlanma kuzatuvlar va ishlab chiqilgan usullar yoritilgan. Yevropa Ittifoqidagi aholi daromadlari va ularning energiya sarfiga bo'lgan ta'siri, energiyaga bo'lgan ehtiyoj va ulardagi tarkibiy o'zgarishlar ham tahlil qilingan.

Kirish. Yaqinda Yevropani qamrab olgan energetika inqirozi energiya kambag'alligini Yevropa Ittifoqida juda dolzarb mavzuga aylantirdi. Binobarin, inqiroz energiya kambag'alligini o'lchash va monitoring qilish usullarini takomillashtirish zaruratini tug'dirdi. Mavjud El ma'lumotlar to'plami allaqachon uy xo'jaliklarining daromadlari va iste'mol xarajatlari uchun energiya bilan bog'liq ko'rsatkichlarni alohida taqdim etadi. Yuqori energiya narxlarining Yevropa Ittifoqi fuqarolariga ta'siri haqida yaxshiroq tasavvurga ega bo'lish uchun Yevrostat energiya kambag'alligini birgalikdagi daromad, iste'mol va boylik (ICW) ma'lumotlar to'plamidan foydalangan holda o'lchash bo'yicha eksperimentni boshladi, bu esa turli xil ijtimoiy statistik ma'lumotlardan kelib chiqadigan energiya bilan bog'liq ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligini tahlil qilish imkoniyatini beradi. ICW ma'lumotlar to'plami Yevropa Ittifoqining daromadlar va yashash sharoitlari bo'yicha statistik ma'lumotlari (EU-SILC)dagi daromadlar, uy xo'jaliklarining tarkibi va individual vaznlari haqidagi mikro ma'lumotlarni va uy xo'jaliklari byudjeti tadqiqotidagi (HBS) uy xo'jaliklarining iste'mol xarajatlari birlashtiradi¹.

Daromad, iste'mol va boylik Nima uchun bu statistika kerak?

Daromad va boylikdagi nomutanosiblik nafaqat ilmiy dunyo, balki jamoatchilik tomonidan ham tobora ko'proq tekshirilmoqda. Daromad, iste'mol va boylik ma'lumotlarini birgalikda taqsimlash uchta iqtisodiy o'lchov o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlaydi. Ushbu ma'lumotlar uy xo'jaliklarining moddiy farovonligi va iqtisodiy zaifligini batafsilroq tavsiflashga yordam beradi. Ular, shuningdek, boylik tengsizliklari dinamikasini tushuntirishga yordam beradi².

Nima uchun ular eksperimental?

Ushbu statistik ma'lumotlar daromad, iste'mol va boylik o'rtasidagi bog'liqlikni barcha ma'lumotlar manbalarida umumiy bo'lgan yosh, uy xo'jaligi tuzilishi va boshqalar kabi o'zgaruvchilar bilan izohlash mumkin degan taxminga asoslanadi. Ushbu taxmin akademik adabiyotlarda yaxshi hujjatlashtirilgan bo'lsa-da, uni osongina e'tirozlash mumkin.

Ular qanday ishlab chiqariladi?

Ushbu statistik ma'lumotlar bazasi turli ma'lumotlar manbalaridan olingan ma'lumotlarga asoslanadi.

Buni bartaraf etish uchun Yevropa statistika tizimi bir nechta variantlarni taklif qildi (xususan, Vena memorandumiga qarang³). Darhol amalga oshirilishi mumkin bo'lgan yagona variant turli xil ma'lumotlar to'plamlari/ma'lumotlar manbalaridan keladigan ma'lumotlarni birlashtirishdan iborat. Statistik taqqoslash orqali tuzilgan ushbu birlashtirilgan ma'lumotlar to'plami har bir uy xo'jaligi uchun uchta o'lchov haqida ma'lumotni o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolada uy xo'jaligi darajasida daromad, iste'mol va boylik o'rtasidagi munosabatlarni o'lchashda yuzaga keladigan uslubiy masalalar yoritilgan. U daromad, iste'mol va boylik (ICW) bo'yicha eksperimental statistik ma'lumotlarni ishlab chiqarish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan turli usullarni qisqacha tushuntirib, ma'lumotlarga qo'llaniladigan "statistik moslik" variantiga e'tibor qaratadi. Natijalar Statistika o'ldirish boshqa maqolada keltirilgan. Bu yerda mashqning uslubiy jihatlari va statistik cheklashlari tushuntiriladi. 1-rasmda ushbu mashq qaysi turdagi raqamlarni yaratishga qaratilganligi ko'rsatilgan:

Uslubiy eslatma (Mikrodarajada daromad, iste'mol va boylikni birgalikda o'lchash. Pierre Lamarche Eurostat June 20, 2017).

Adabiyotlar tahlili. Energiya kambag'alligini o'lchash bo'yicha tadqiqotlar olib borgan iqtisodchilar Hills (2012) tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotda energiya kambag'alligi "Energy Poverty" tushunchasi sifatida ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda energiya kambag'alligining o'lchovlari va uning aholi uchun ta'siri tahlil qilingan. Hills energiya kambag'alligi darajasini aniqlash uchun ko'plab ko'rsatkichlar va indikatorlarni ishlab chiqqan, jumladan, energiya to'lovlarining daromadlarga nisbati, energiya ta'minotining ishonchlilikligi va energiya samaradorligi. Thomson va boshq. 2017 tomonidan olib borilgan tadqiqotda Yevropa Ittifoqidagi energiya kambag'alligi va uning ijtimoiy ta'siri chuqur tahlil qilingan. Tadqiqotda, energiya kambag'alligi darajasini baholash uchun turli xil indikatorlar, jumladan, energiya narxlar va oila daromadlari o'rtasidagi bog'liqlik, energiya to'lovlarining aholi turmush darajasiga ta'siri o'rganilgan. Tadqiqot, shuningdek, energiya kambag'alligi va uning ijtimoiy-ijtimoiy ta'sirlarini o'lchashda yangi metodologik yondashuvlarni ishlab chiqqan. Trinomics va boshq. 2017; Romero va boshq. 2018; Castaño-Rosa va boshq. 2019; Sareen va boshq. tadqiqotlari Yevropa Ittifoqidagi energiya kambag'alligi masalasini o'rganib, ijtimoiy va iqtisodiy

¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

² <https://ec.europa.eu/eurostat/web/experimental-statistics/income-consumption-wealth>

³

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/13019146/13237859/DGINS+Memorandum+2016.pdf/4ebdf162-1b20-4d9e-a8c7-ae880eca9afd?t=1501752851000>

omillarni hisobga olib, energiya kambag'alligi darajasini o'lchash, uni kamaytirish uchun statistik ko'rsatkichlar va indikatorlarni ishlab chiqish, hamda ijtimoiy yordam dasturlarining samaradorligini baholashda yangi metodologiyalarni taklif qilgan.⁴

Tadqiqot metodologiyasi. Yevropa Ittifoqidagi energiya kambag'alligi masalasini tahlil qilishda, statistik metodologiya keng ko'lamda qo'llanildi, jumladan, statistik jadval va grafiklar orqali energiya narxlar va kambag'allik darajasining o'zgarishi ko'rsatilgan, induksiya va deduksiya usullari yordamida umumiy tendensiyalar va sabab-o'zgarishlar aniqlangan, ekspert baholash orqali siyosat va strategiyalarning samaradorligi baholangan, dinamik qatorlar yordamida energiya kambag'alligi ko'rsatkichlari tahlil qilingan va iqtisodiy indekslar yordamida energiya resurslaridan foydalanish va ijtimoiy ta'sirlar o'rganilgan.

Tadqiqot natijalari. Ushbu maqolada ICW ma'lumotlar to'plamidan olingan ko'rsatkichlar bo'yicha Evrostatning energiya kambag'alligi bo'yicha tahlili natijalari ko'rsatilgan bo'lib, unda quyidagi ko'rsatkichlarning bir-biriga mos kelishi va taqsimlanishiga e'tibor qaratiladi:

- Kommunal to'lovlar bo'yicha daromadga asoslangan ko'rsatkich bo'yicha qarzlar (AUB). Ushbu o'zgaruvchi EU-SILC dan keladi. Bu "ha yoki yo'q" javob variantlariga ega bo'lgan sifat elementi bo'lib, respondentning uy xo'jaliklari daromadiga bog'liq bo'lmagan sub'ektiv idrokini aks ettirishi mumkin.

- Daromadga asoslangan uyni issiq ushlab turish qobiliyati ko'rsatkichi (IKHW). Bu o'zgaruvchi EU-SILC dan keladi. Bu "ha yoki

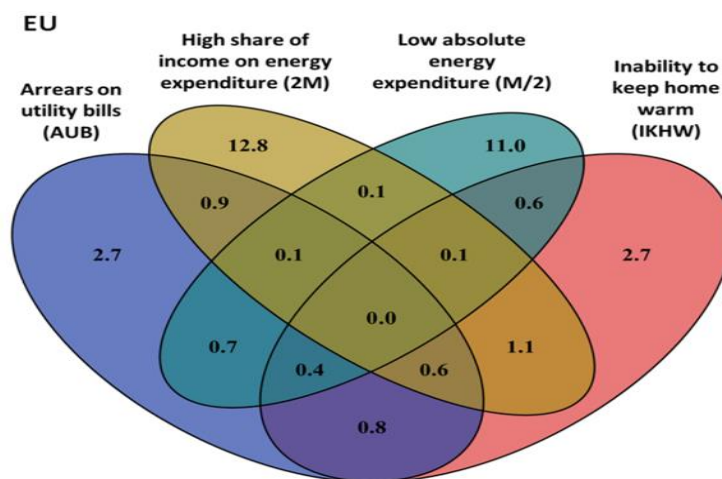
yo'q" javob variantlari bilan sifatli element bo'lib, u respondentning idrokiga asoslanadi. Shuning uchun, AUB kabi, u bir xil uy xo'jaligi tomonidan hisobot qilingan daromaddan mustaqil ravishda sub'ektivlik darajasiga ega.

- Xarajatlarga asoslangan ko'rsatkich energiya sarf-xarajatlari bo'yicha daromadlarning yuqori ulushi (2M), bu uy xo'jaliklarida yashovchi aholining uy xo'jaliklarining ixtiyorida bo'lgan ekvivalent daromadidagi uy-joy energiyasiga sarflangan ulushi turar-joylarning milliy o'rtacha ulushidan ikki baravar ko'p bo'lgan uy xo'jaliklarida yashovchi odamlarning foizini ko'rsatadi. Ushbu ko'rsatkich uchun turar-joy energiyasi uchun iste'mol xarajatlari (COICOP guruhi 04.5) mos keladigan HBS va EU-SILC ma'lumotlar to'plamidan olinadi, bunda daromad ma'lumotlari EU-SILC dan olinadi.

- Xarajatlarga asoslangan ko'rsatkich past mutlaq energiya sarfi (M/2), bu uy xo'jaliklarida yashovchi aholining turar-joy energiyasiga sarflangan xarajatlari turar-joy energiyasiga bo'lgan milliy o'rtacha xarajatlardan 2 baravar kam bo'lgan foizlarni ko'rsatadi. Bunday holda, energiya sarfi mos keladigan HBS va EU-SILC mikro ma'lumotlar to'plamidan olinadi, bu erda uy xo'jaliklari tarkibi EI-SILCga asoslangan. M/2 - yashirin energiya kambag'alligining ko'rsatkichi bo'lib, energiya sarfi g'ayritabiiy darajada past bo'lgan uy xo'jaliklarini aniqlashga qaratilgan.

Ushbu maqoladagi ko'rsatkichlar individual darajaga aylantirilgan uy xo'jaliklari ma'lumotlariga asoslanadi va ular umumiy aholining foiz ulushi sifatida taqdim etiladi.

Bir-biriga o'xshash

Note: EU aggregates include 21 countries available for ICW 2020 wave on August 2024
Source: Eurostat experimental statistics - Income, consumption and wealth

eurostat

1-rasm: Energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarining bir-biriga mos kelishi bo'yicha energiya kambag'al uy xo'jaliklarining umumiy aholi sonidagi ulushi, ICW 2020 ma'lumotlar to'plami, Yevropa Ittifoqi⁵, %

1-rasm: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarining o'xshashligi bo'yicha energiya kambag'al uy xo'jaliklarining umumiy aholi sonidagi ulushi, 21 mavjud Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, %. Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

Venn diagrammasi (1-rasm) energiya kambag'alligining 4 ta ko'rsatkichlarining (AUB, 2M, M/2 va IKHW) o'zaro bog'liqligini ko'rsatadi. Barcha 4 ko'rsatkichning kesishishi sifatida o'lchanadigan energiya kambag'al aholining foiz ulushi 0% ga yaqin edi; 3 ta ko'rsatkichni qamrab olgan chorrahalarini ko'rib chiqqanda, foiz 0,1% dan 0,6% gacha bo'lgan.

Barcha 4 yoki hatto 3 ta ko'rsatkichning o'xshashligining past qiymatlarining mumkin bo'lgan izohi shundaki, ular aholining turli qismlariga qaratilgan. Shu sababli, nafaqat kesishmalar, balki turli

ko'rsatkichlarning turli kombinatsiyalarini ham hisobga olish kerak. Ko'rsatkichlar juftligi uchun kesishmalar sifatida o'lchanganda kambag'al energiya ulushlarining biroz yuqoriroq bo'lishiga qaramay, 2-indikatorning bir-biriga mos kelishi hali ham juda past edi, 2M-M/2 juftligi uchun 0,1% dan 2M- IKHW juftligi uchun 1,1% gacha.. Bir-biriga zid bo'lmagan individual ko'rsatkichlar uchun qiymatlar 2,7% dan 12,8% gacha⁶.

2-rasmda har bir takroriy kategoriya uchun energiya kambag'al bo'lgan uy xo'jaliklarida yashovchi aholining ulushi ko'rsatilgan: 2, 3 yoki 4 ko'rsatkichli kesishmalar va kesishmalar mavjud emas. 1-rasmda ko'rsatilganidek, 4 yoki 3 ko'rsatkichlar bo'yicha o'zaro bog'liqliklari juda past bo'lib, birinchisi nolga yaqin edi. Faqat ikkita ko'rsatkichni hisobga olgan holda, foiz yuqoriroq bo'lib, mavjud Evropa Ittifoqi mamlakatlari uchun o'rtacha 5% dan sal pastroq edi. Bundan farqli o'laroq, barcha

⁴ EU Energy Poverty Observatory Thema, J., and Vondung, F. (2020) EPOV Indicator Dashboard: Methodology Guidebook. Wuppertal Institut für Klima, Umwelt, Energie GmbH.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

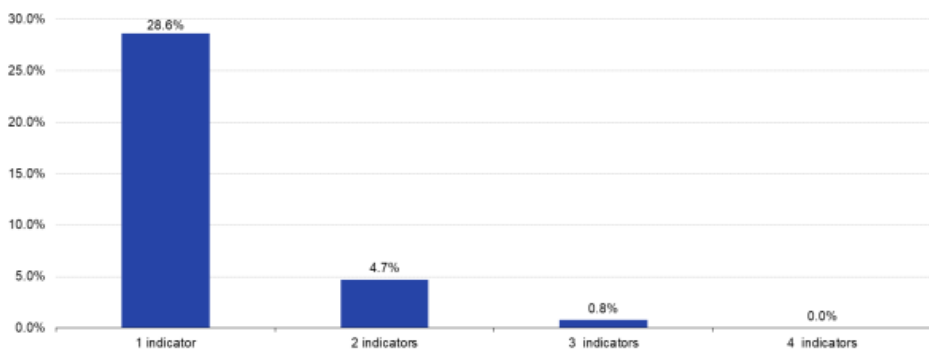
⁶ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

individual ko'rsatkichlar birgalikda ko'rib chiqilganda, aholining taxminan 29% energiya kambag'al bo'lib chiqdi.

2 yoki undan ortiq ko'rsatkichlar kesishmasidan o'lchanadigan energiya kambag'al aholining past ulushlari ushbu maqolada ko'rsatilgan turli xil energiya kambag'alligi choralari aholining turli

qismlariga qaratilgan bo'lishi mumkinligi bilan bog'liq. Bu, ayniqsa, xarajatlarga asoslangan miqdoriy ko'rsatkichlar uchun to'g'ri keldi - 2M va M/2 - ularning bir-biriga mos kelishining past qiymatini ko'rsatadi. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, bir xonadon kamdan-kam hollarda bir vaqtning o'zida 2M va M/2 bo'yicha energiya kambag'al edi.

Fayl: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan kesishuvchi energiya kambag'alligi ko'rsatkichlari soni bo'yicha energiya kambag'al uy xo'jaliklarida yashovchi odamlarning umumiy aholi sonidagi jami ulushi, 21 ta mavjud Yevropa Ittifoqi mamlakatlari⁷, %

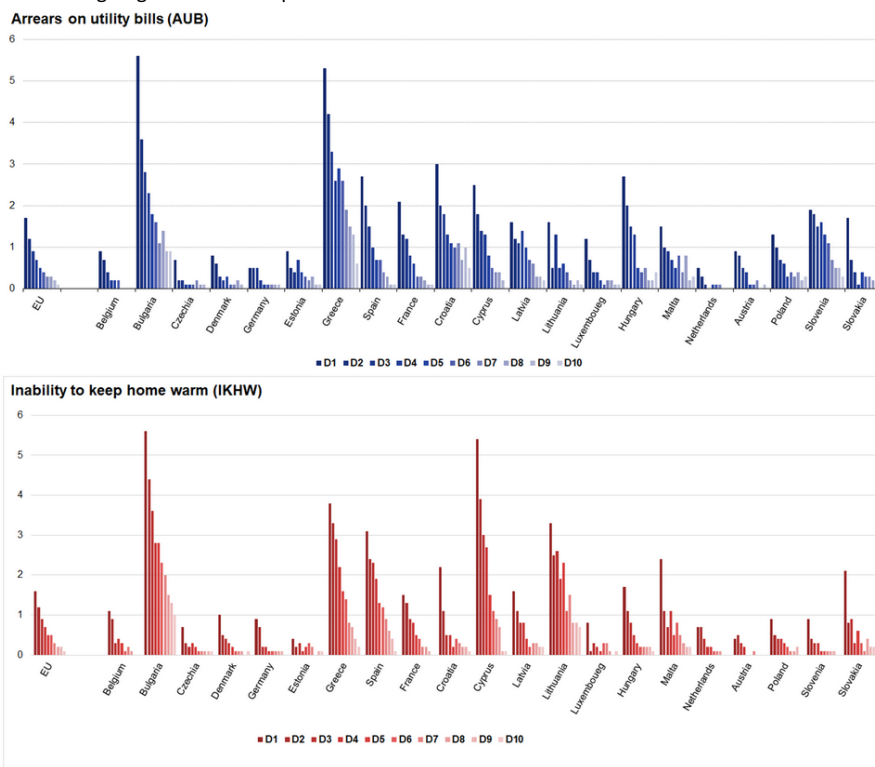
2-rasm: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan kesishuvchi energiya qashshoqligi ko'rsatkichlari soni bo'yicha energiya kambag'al uy xo'jaliklarida yashovchi odamlarning umumiy aholi sonidagi jamlangan ulushi, 21 ta mavjud Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, % Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

Daromad, iste'mol va boylikka asoslangan ko'rsatkichlar (ICW)

Boshqa nuqtai nazardan qaraganda, energiya kambag'alligining individual ko'rsatkichlarini aholining o'ziga xos xususiyatlari bilan bog'liq holda, daromadlar o'nliklari, egalik holati va urbanizatsiya darajasi kabi taqsimotlarni hisobga olgan holda tahlil qilish mumkin.

Daromad o'nligi bo'yicha taqsimlash

Daromad o'nliklarini ko'rib chiqish (3 va 4-rasm) energiya xarajatlarning har xil uy xo'jaliklari guruhlariga ularning tenglashtirilgan bir martalik daromadiga ta'sirini aniqlash uchun foydali bo'lishi mumkin. Kutilganidek, energiya kambag'al deb hisoblangan uy xo'jaliklarida yashovchi aholining eng yuqori foizi eng past daromadli o'nliklarga to'g'ri keldi. Bu ma'lumotlar mavjud bo'lgan barcha mamlakatlar uchun, xususan, daromadga asoslangan 2 ko'rsatkich (AUB va IKHW, mos ravishda 3-rasm yuqori va pastki panel) va xarajatlarga asoslangan 2M o'lchovi (4-rasm yuqori panel) uchun kuzatildi⁸.

3-rasm. ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan daromadga asoslangan ko'rsatkichlarning ixtiyoriy daromad o'nligi bo'yicha taqsimlanishi, 21 ta mavjud Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, umumiy aholi ulushi, % Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

M/2 indikatoriga kelsak, ko'pchilik mamlakatlarda xuddi shunday holat kuzatilgan bo'lsa, Chexiya, Germaniya, Estoniya, Malta va Sloveniya kabi boshqa mamlakatlarda energiya kambag'alligi daromadning o'n o'nliklari o'rtasida teng taqsimlangan ko'rinadi.

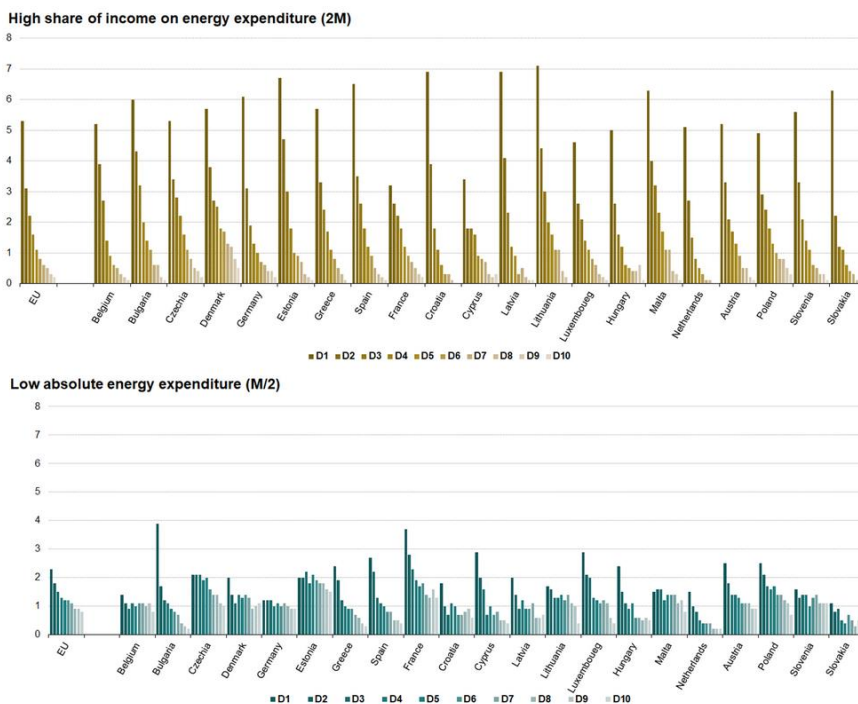
Umuman olganda, yuqori daromadli uy xo'jaliklari energiya samaradorligini oshirish bo'yicha yuqori chora-tadbirlarni (shu jumladan investitsiyalar) ko'rish imkoniyatiga ega bo'lishi mumkin, bu esa nihoyat energiya xarajatlarni kamaytirishga olib kelishi mumkin.

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

Ushbu ko'rsatkichlarni geografik taqqoslash bo'yicha yana bir fikr yuritish mumkin. Bir tomondan, daromadga asoslangan 2 ta sifat ko'rsatkichlarida (AUB va IKHW) maksimal qiymatlar bo'yicha yuqori

o'zgaruvchanlik kuzatildi. Boshqa tomondan, 2 ta xarajatlarga asoslangan ko'rsatkichlar mamlakatlar bo'yicha yuqori taqqoslanganligini ko'rsatdi⁹.

4-rasm. ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan bir martalik daromad o'nligi bo'yicha xarajatlarga asoslangan ko'rsatkichlarni taqsimlash, mavjud Yevropa Ittifoqining 21 ta davlati, umumiy aholi ulushi, %. Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

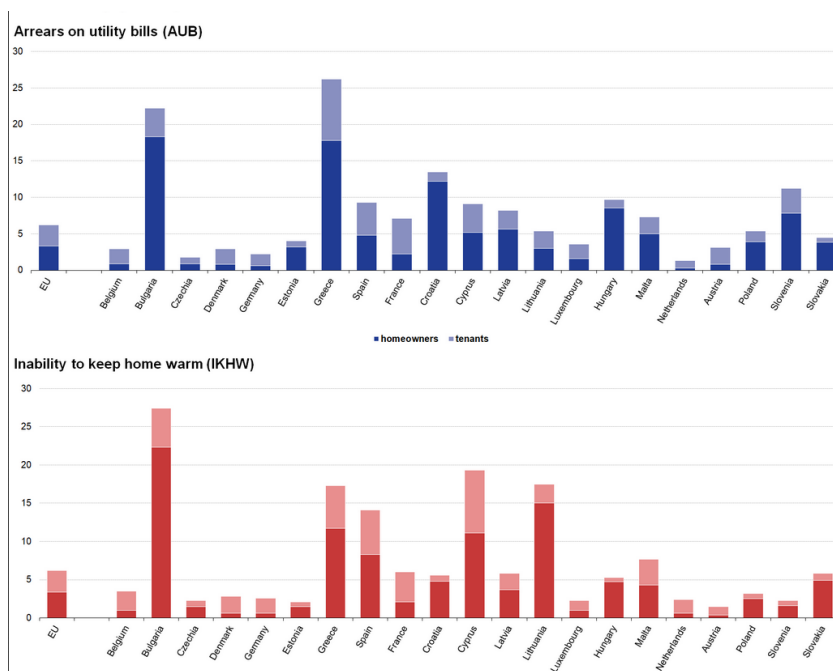
Muddati holati bo'yicha taqsimlash

5 va 6-rasmlarda uy xo'jaliklarining egalik holati bo'yicha turi ko'rsatkichlar taqsimoti keltirilgan. AUB va IKHW ko'rsatkichlarini hisobga olgan holda (5-rasm, mos ravishda yuqori va pastki panellar) 2 ta naqsh aniqlandi¹⁰:

Belgiya, Daniya, Germaniya, Frantsiya, Niderlandiya va Avstriya ijarachilar orasida energiya kambag'alligining yuqori ekanligini ko'rsatdi.

Boshqa barcha mamlakatlar uchun energiya kambag'alligi asosan uy egalariiga ta'sir ko'rsatdi.

Ushbu ikki ko'rsatkich bo'yicha mamlakatlar bo'yicha turi darajalar egalik qilish maqomi bo'yicha taqsimlangan bo'lib, Evropa Ittifoqi yig'indisi uchun ikkala ko'rsatkich uchun o'xshash darajalarga olib keldi.

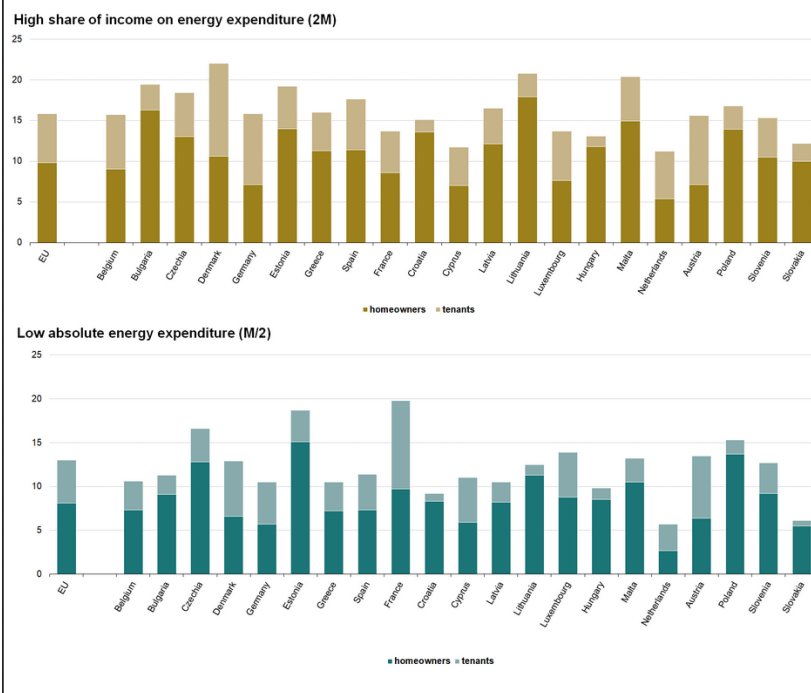
5-rasm. ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan daromadga asoslangan energiya qashshoqligi ko'rsatkichlarining taqsimlanishi, 21 ta Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, umumiy aholi ulushi, %. Manba: Eurostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

¹⁰ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

Xarajatlarga asoslangan ko'rsatkichlar uchun (2M va M / 2) energiya xarajatlarining yuqori yuki uy egalari tushdi. Buni qisman energiya xarajatlarining ijara to'lovlariga (to'liq yoki qisman) qo'shilishi

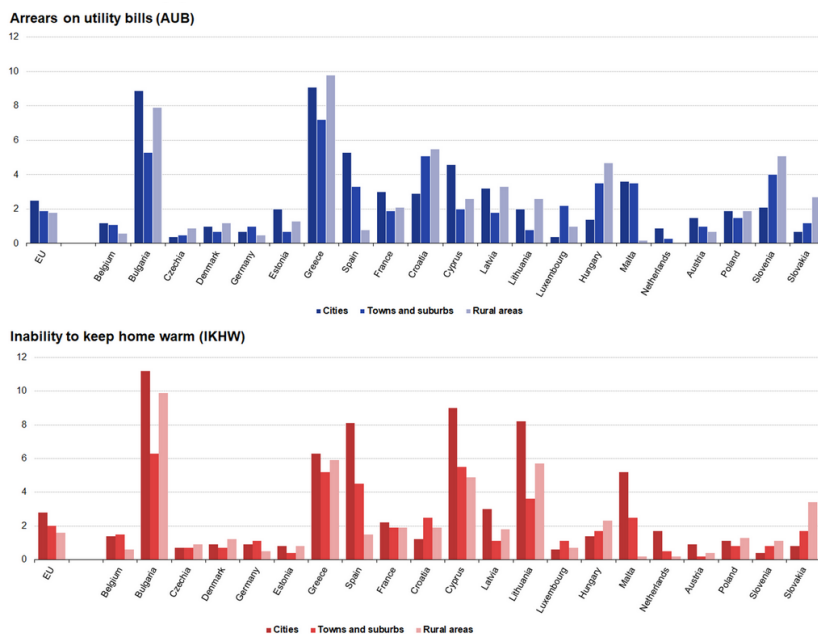
bilan izohlash mumkin, bu esa HBSda energiya sarfi sifatida qayd etilgan past darajalarga olib kelishi mumkin.

6-rasm: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan kelib chiqqan holda, xarajatlarga asoslangan ko'rsatkichlarni egalik muddati bo'yicha taqsimlash, 21 ta mavjud Yevropa Ittifoqi mamlakatlari, umumiy aholi ulushi, %. Manba: Eurostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va bo'ylik.

Urbanizatsiya darajasi bo'yicha taqsimot 7 va 8-raslarda energiya kambag'alligining individual ko'rsatkichlarini urbanizatsiya darajasi bo'yicha taqsimlash keltirilgan. Energiya kambag'alligi turli mamlakatlarning shaharlarida energiyaga muhtoj uy xo'jaliklari ko'proq bo'lgan ba'zi istisnalar bundan mustasno, urbanizatsiya darajasiga ko'ra joylar bo'yicha teng taqsimlanganga o'xshaydi. Bu holat EI agregatida yaxshi aks ettirilgan bo'lib, u erda AUB

ko'rsatkichi (7-rasm yuqori panel) bo'yicha energiyaga muhtoj uy xo'jaliklarida yashovchi shahar aholisining ulushi 2,5%ni (shaharlar va shahar atrofidagi ulushi 1,9%) tashkil etdi. Qishloq aholisi uchun 1,8%. IKHW ko'rsatkichini (7-rasmning pastki paneli) hisobga oladigan bo'lsak, energiya kambag'alligi shaharlarda yashovchi aholining 2,8%, shaharlar va shahar atrofiga 2% va qishloq joylarda 1,6% ta'sir ko'rsatdi¹¹.

7-rasm: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan daromadga asoslangan AUB va IKHW ko'rsatkichlarining urbanizatsiya darajasi bo'yicha taqsimlanishi, mavjud Yevropa Ittifoqining 21 ta davlati, umumiy aholi ulushi, %. Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va bo'ylik.

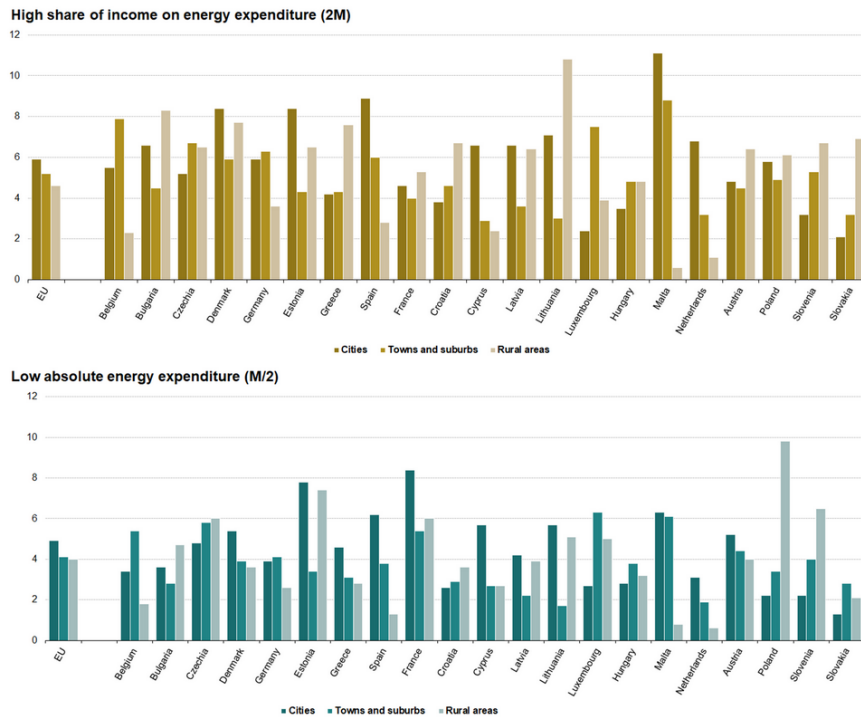
¹¹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators

Harajatlarga asoslangan ko'rsatkichlar bo'yicha olingan energiya kambag'al aholi ulushi daromadga asoslangan ko'rsatkichlarga nisbatan nisbatan yuqori bo'lsa-da, ularning taqsimlanishi juda o'xshashdir. 2M va M/2 ga qarab (8-rasm yuqori va pastki panellar), raqamlar shuni ko'rsatadiki:

Shaharlarda yashovchi aholining 5,9% va 4,9% energiya kambag'al edi.

Shaharlar va chekka hududlarda yashovchi aholining 5,2% va 4,1% energiyadan kambag'al edi.

Qishloq joylarida yashovchi aholining 4,6% va 4,0% energiyaga muhtoj edi.

8-rasm: ICW 2020 ma'lumotlar to'plamidan olingan urbanizatsiya darajasi bo'yicha xarajatlarga asoslangan ko'rsatkichlar taqsimoti, mavjud Yevropa Ittifoqining 21 ta davlati, umumiy aholi ulushi, %. Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik

Metodologiya va ma'lumotlarni tayyorlash

ICW ma'lumotlar to'plamiga mos keladi

Ushbu maqoladagi ko'rsatkichlar uy xo'jaliklari darajasidagi statistik muvofiqlik asosida barcha uy xo'jaliklari a'zolari va ularning tenglashtirilgan ixtiyoriy daromadlari va xarajatlarini o'z ichiga olgan ma'lumotlar to'plamiga asoslanib hisoblab chiqilgan. Tegishli ICW

ma'lumotlarida EU-SILC dan olingan ma'lumotlar HBS mos yozuvlar yiliga mos keladi (1-jadvalga qarang). Uy xo'jaliklarining xususiyatlari va boshqa ba'zi o'zgaruvchilar EU-SILC so'rovi yiliga, ya'ni mos yozuvlar davridan keyingi yilga tegishli. Joriy mashqda mamlakatlar bo'yicha ma'lumot yili HBS 2020 to'liqini doirasida hisobot qilingan yil hisoblanadi.

Household budget survey (HBS) and EU-SILC survey (statistics on income and living conditions) years used in Income, consumption and wealth (ICW) 2020 wave

Country	HBS	EU-SILC
Belgium	2020	2021
Bulgaria	2019	2020
Czechia	2019	2020
Denmark	2020	2021
Germany	2018	2019
Estonia	2020	2021
Greece	2020	2021
Spain	2020	2021
France *	2020	2021
Croatia	2019	2020
Cyprus *	2020	2021
Latvia	2019	2020
Lithuania	2021	2022
Luxembourg	2020	2021
Hungary	2020	2021
Malta *	2020	2021
Netherlands	2020	2021
Austria	2019	2020
Poland	2020	2021
Romania **	2020	2021
Slovenia	2018	2019
Slovakia	2020	2021

1-jadval: Daromad, iste'mol va boylik (ICW) 2020 to'liqida foydalanilgan uy xo'jaliklari byudjeti so'rovi (HBS) va EU-SILC so'rovi (daromad va yashash sharoitlari bo'yicha statistika) yillar

Manba: Yevrostat eksperimental statistikasi - Daromad, iste'mol va boylik.

Energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarining o'zaro bog'liqligini tahlil qilish uchun ma'lumotlarni tayyorlash¹².

Uy xo'jaliklari so'rovlarida kuzatilgan salbiy daromad va xarajatlar ko'rsatkichlari qarzi yoki ijaraga kiritilgan energiya xarajatlari bilan izohlanishi mumkin bo'lsa-da, energiya kambag'alligi observatoriyasining metodologiyasi tavsiyalariga amal qilgan holda ushbu tahlilda daromadlar va xarajatlar ma'lumotlaridan salbiy qiymatlar chiqarib tashlandi. (EPOV) Ko'rsatkichlar paneli. ICW metodologiyasiga ko'ra va ilgari e'lon qilingan ICW asosidagi arzonlik ko'rsatkichlariga muvofiq, energiya iste'moli nolga teng bo'lgan uy xo'jaliklari haqiqiy nol va javobsiz yozuvlarni farqlashning iloji yo'qligi sababli ma'lumotlar to'plamidan chiqarib tashlandi. Aksincha, daromadning nol qiymatlari ishonchli hisoblanadi va shuning uchun tahlilda saqlanadi.

Xulosa. Yevropada energetika inqirozi energiya kambag'alligini o'lchash va tahlil qilish masalasini yanada dolzarb qilishda muhim rol o'ynadi. Yuqori energiya narxlarini fuqarolarning yashash sharoitlariga salbiy ta'sir ko'rsatib, ko'plab oilalarni energiya manbalariga bo'lgan ehtiyojni qondirishda qiyinchiliklarga duchor qildi. Bu holat Yevropa

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1

. Европейская комиссия, Международный валютный фонд, Организация экономического сотрудничества и развития, Организация Объединенных Наций и Всемирный банк (2012), "Система национальных счетов 2008".

2. Составление планов выборки для обследований домашних хозяйств: практические рекомендации. Организация Объединенных Наций Нью-Йорк, 2010 год.

Ittifoqida energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarini takomillashtirish va monitoring qilish zaruratini tug'dirdi.

Yevrostat tomonidan olib borilgan eksperimentda, energiya kambag'alligini o'lchashda birgalikdagi daromad, iste'mol va boyluk (ICW) ma'lumotlar to'plamidan foydalanish, turli ijtimoiy va iqtisodiy statistik ko'rsatkichlarni birlashtirish imkoniyatini yaratdi. ICW ma'lumotlari orqali uy xo'jaliklarining daromadlari, tarkibi va iste'mol xarajatlarini yaxshiroq tahlil qilish mumkin bo'ldi. Bu, o'z navbatida, energiya bilan bog'liq ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligini tushunishga yordam beradi, shu bilan birga, energiya kambag'alligiga qarshi kurashishda samarali strategiyalarni ishlab chiqish imkoniyatini yaratadi.

Shunday qilib, Yevropa Ittifoqida energiya kambag'alligi ko'rsatkichlarini yanada aniqroq va to'liqroq o'lchash, turli ma'lumotlar to'plamlari va statistika metodlari yordamida amalga oshirilishi, ushbu muammoni samarali hal qilish uchun zarurdir. Buning natijasida, energiya sohasida ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, ularning yashash darajasini oshirish va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash mumkin bo'ladi.

3. Статистическое бюро Европейского Союза (Евростат) <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics>

4. Jahon bankining rasmiy sayti www.databank.worldbank.org.

5. Xalqaro valyuta jamg'armasining rasmiy sayti www.imf.org.

¹² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Overlaps_in_energy_poverty_indicators